

*Олексій НЕСТУЛЯ**Світлана НЕСТУЛЯ*<https://doi.org/10.33989/pnpu.966.c3707>

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ У ВИЩІЙ ОСВІТІ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ДЛЯ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧА

Анотація. У статті автори доводять, що розробка й багаторічне упровадження авторського курсу «Інноваційні методики викладання у вищій школі: новітнє в європейській та світовій практиці» свідчить про системний підхід до формування професійних компетентностей викладачів та забезпечення сталого підвищення їх педагогічної майстерності. Запропоновано динамічний зміст авторського курсу «Інноваційні методики викладання у вищій школі: новітнє в європейській та світовій практиці», який охоплює 4 модулі: «Компетентнісно-орієнтований підхід у підготовці сучасного фахівця», «Тренінгові технології та техніки в роботі викладача», «Сучасні підходи до методики викладання дисциплін», «Дистанційні технології у навчальній діяльності». Акцентовано увагу на тому, що курс має не лише локальне, а й регіональне значення, оскільки користується попитом серед науково-педагогічних працівників різних закладів вищої освіти Полтавщини та інших регіонів України. Це підтверджує його актуальність, практичну значущість та потенціал до подальшого поширення в національному освітньому просторі. Окреслено перспективні напрями розвитку авторського курсу «Інноваційні методики викладання у вищій школі: новітнє в європейській та світовій практиці»: розширення змістової структури курсу (впровадження модулів з використання штучного інтелекту, проектно- та проблемно-орієнтованого навчання, цифрової грамотності); поглиблення міжнародного компонента (використання досвіду провідних університетів, міжнародних кейсів, академічна мобільність); розвиток практико-орієнтованих форм навчання (створення

лабораторій інноваційних методик, симуляційних центрів, інтеграція елементів дуальної освіти); посилення дистанційного та змішаного формату навчання; інституційне закріплення результатів курсу (сертифікаційні програми, інтеграція у системи професійного розвитку закладів вищої освіти).

Ключові слова: заклад вищої освіти, викладач, інноваційні методики, вища освіта, вища школа, європейський досвід, педагогічна майстерність, науково-педагогічний працівник, підвищення кваліфікації

Abstract. In the article, the authors prove that the development and long-term implementation of the author's course «Innovative Teaching Methods in Higher Education: The Latest in European and World Practice» indicates a systematic approach to the formation of professional competencies of teachers and ensuring sustainable improvement of their pedagogical skills. The dynamic content of the author's course «Innovative Teaching Methods in Higher Education: The Latest in European and World Practice» is proposed, which includes 4 modules: «Competency-oriented approach in the training of a modern specialist», «Training technologies and techniques in the work of a teacher», «Modern approaches to the methodology of teaching disciplines», «Distance technologies in educational activities». Attention is focused on the fact that the course has not only local, but also regional significance, as it is in demand among scientific and pedagogical workers of various higher education institutions of Poltava region and other regions of Ukraine. This confirms its relevance, practical significance and potential for further dissemination in the national educational space. Promising directions for the development of the author's course "Innovative Teaching Methods in Higher Education: Latest in European and World Practice" are outlined: expanding the content structure of the course (introduction of modules on the use of artificial intelligence, project- and problem-based learning, digital literacy); deepening the international component (using the experience of leading universities, international cases, academic mobility); developing practice-oriented forms of learning (creating laboratories of innovative methods, simulation centers, integrating elements

of dual education); strengthening the distance and blended learning format; institutional consolidation of the course results (certification programs, integration into the professional development systems of higher education institutions).

Key words: higher education institution, teacher, innovative methods, higher education, higher school, European experience, pedagogical skills, scientific and pedagogical worker, advanced training

Сучасний етап розвитку вищої освіти характеризується динамічними трансформаціями, зумовленими глобалізаційними процесами, інтернаціоналізацією освітнього простору та інтеграцією України у європейський та світовий науково-освітній простір. У цих умовах особливого значення набуває проблема впровадження інноваційних методик навчання, які сприяють підвищенню якості освітнього процесу, формуванню професійних і загальнокультурних компетентностей здобувачів вищої освіти, а також розвитку педагогічної майстерності викладачів закладів вищої освіти (ЗВО).

Європейський досвід демонструє широкий спектр сучасних освітніх практик, орієнтованих на студентоцентризм, інтерактивність, міждисциплінарність і цифровізацію навчання. Вивчення та адаптація цих підходів у вітчизняній системі освіти відкриває нові можливості для підвищення її конкурентоспроможності та відповідності міжнародним стандартам.

Актуальність підвищення рівня педагогічної майстерності викладачів вищої школи зумовлюється необхідністю пошуку ефективних педагогічних стратегій, які забезпечать поєднання традиційних освітніх надбань із сучасними інноваційними технологіями, сприятимуть розвитку творчого потенціалу викладачів та розвитку усіх складників їх професійної компетентності. У цьому контексті аналіз і впровадження європейських інноваційних методик у практику вищої школи України є важливою умовою модернізації національної освіти та формування нової генерації педагогів, здатних ефективно діяти в умовах

глобальних викликів.

Європейська практика підтверджує, що безперервний професійний розвиток викладачів є запорукою ефективної реалізації інноваційних освітніх стратегій. Використання новітніх методів і технологій навчання сприяє підвищенню рівня педагогічної майстерності, формуванню готовності до креативного вирішення освітніх завдань, розвитку навичок роботи в умовах змішаного та дистанційного навчання. Для України це особливо актуально, оскільки модернізація освітньої системи вимагає створення якісно нових моделей підготовки й перепідготовки кадрів, орієнтованих на міжнародні стандарти.

З огляду на вище зазначене, акцентуємо увагу на потребу у формуванні системи підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників, яка б не лише оновлювала професійні знання, але й розвивала педагогічну майстерність на основі інноваційних підходів. Така система має забезпечити інтеграцію європейського досвіду у вітчизняну практику, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності української вищої освіти, її відкритості до глобальних тенденцій та здатності готувати фахівців нового покоління.

Підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників – це цілеспрямоване безперервне удосконалення професійних компетенцій та педагогічної майстерності, необхідних для опанування завданнями, які сприяють підвищенню якості навчальної, методичної, наукової, управлінської, інноваційної, творчої та виховної діяльності у викладачів ЗВО.

Працюючи над удосконаленням системи підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників Полтавського університету економіки і торгівлі (ПУЕТ), нами розроблено авторський курс «Інноваційні методики викладання у вищій школі: новітнє в європейській та світовій практиці», який уже більше десяти років активно упроваджується і користується попитом серед викладачів ЗВО Полтавського регіону і не тільки.

Метою навчання слухачів курсів підвищення кваліфікації є вдосконалення професійної підготовки особи шляхом поглиблення і розширення її професійних знань, умінь і навичок, набуття особою досвіду виконання додаткових завдань та обов'язків в межах спеціальності.

Підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників здійснюється відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність» і Положення про підвищення кваліфікації та стажування педагогічних працівників вищих закладів» від 24.01.2013 р. №48.

Підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників за програмою *авторського курсу «Інноваційні методики викладання у вищій школі: новітнє в європейській та світовій практиці»* здійснюється у відповідності до ліцензії (витяг ВО № 00123- 012301, ідентифікаційний код – 01597997) з Єдиної державної електронної бази з питань освіти щодо здійснення освітньої діяльності закладу освіти у сфері вищої освіти та Сертифікації про акредитацію відповідно до рішення Акредитаційної комісії «Педагогіка вищої школи» та рішення Вченої ради ПУЕТ.

Програма курсу складається з чотирьох модулів та регламентує обсяг і послідовність лекційно-практичних занять, майстер-класів, тренінгів та самостійної роботи.

- *Перший модуль:* Компетентнісно-орієнтований підхід у підготовці сучасного фахівця.

Основною метою першого модуля навчальної програми є усвідомлення особистої професійної стратегії та визначення конкретних шляхів вдосконалення професійних і загальнолюдських компетентностей.

- *Другий модуль:* Тренінгові технології та техніки в роботі викладача.

У другому модулі увага сконцентрована на інноваційній методиці ведення занять – тренінгу. Розбираються усі складові цього навчального процесу від розробки дизайну тренінгу до етапу «зворотнього зв'язку». Тренінг

розглядається як форма заняття з максимальним досягненням корисної продуктивної дії у навчанні.

- *Третій модуль:* Сучасні підходи до методики викладання дисциплін.

Третій модуль знайомить слухачів із новітніми методами роботи з дисципліни. Групі пропонуються практичні способи застосування новітніх технік: фасилітація, кіно-кейс, storytelling, МАК (метафоричні асоціативні карти), майндмеппінг (ментальні карти), метод кайдзен. Через ці методики та техніки усвідомлюються і засвоюються найбільш затребувані компетентності з будь якого фаху для сучасного фахівця у XXI столітті.

- *Четвертий модуль:* Дистанційні технології у навчальній діяльності.

У четвертому модулі слухачі ознайомляться з особливостями створення контенту завдання та поточному і заключному оцінюванню знань з дисципліни у дистанційному курсі.

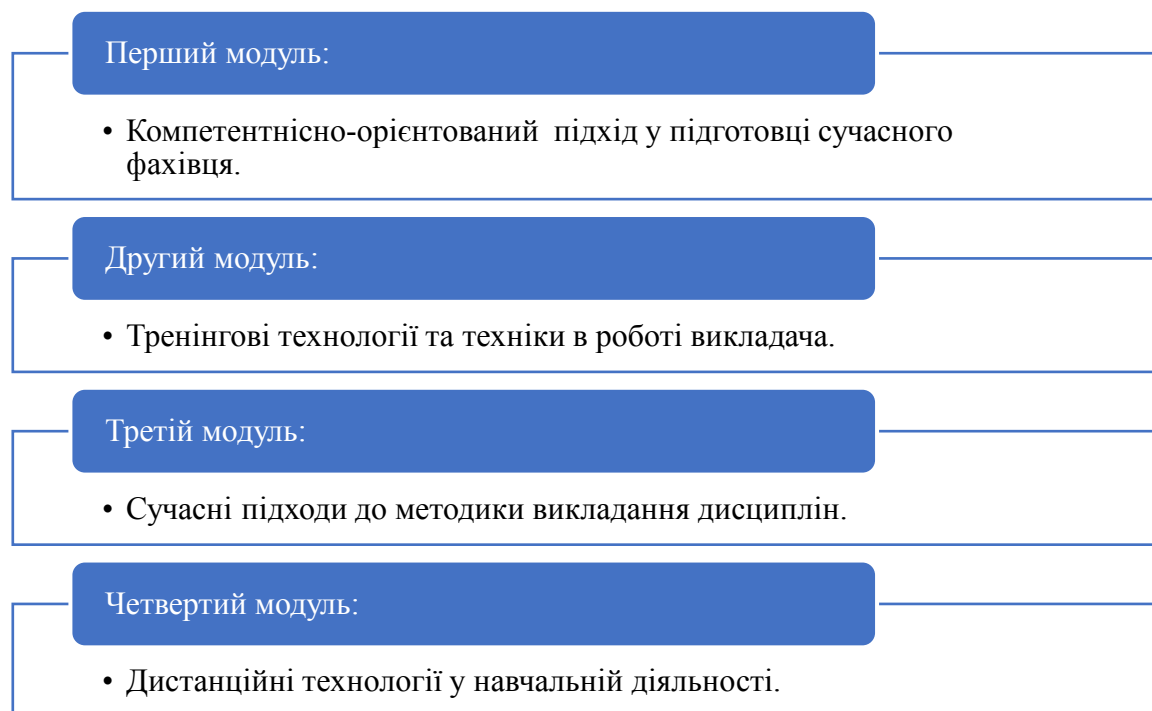

Рис. 1. Зміст авторського курсу «Інноваційні методики викладання у вищій школі: новітнє в європейській та світовій практиці»

Особливості педагогічної діяльності у закладі вищої освіти передбачають певні вимоги до особистості викладача:

Викладач має володіти наступними ключовими компетентностями

- Ціннісно-смілова компетентність.
- Загальнокультурна компетентність
- Навчально-пізнавальна компетентність.
- Інформаційна компетентність.
- Комунікативна компетентність.
- Соціально-трудова компетентність
- Компетентність особистісного самовдосконалення

Компетентність не зводиться тільки до знань чи тільки вмінь. «Компетентність є... сферою відносин, що існують між знанням і дією в людській практиці» [1-3; 5; 7].

Симпозіум Ради Європи на тему «Ключові компетентності для Європи» визначив орієнтовний перелік ключових компетентностей [23].

Вивчати:

- уміти витягати користь із досвіду;
- організувати взаємозв'язок своїх знань і впорядковувати їх;
- організувати свої власні прийоми вивчення;
- уміти вирішувати проблеми;
- самостійно займатися своїм навчанням.

Шукати:

- запитувати різні бази даних;
- опитувати оточення;
- консультиватись в експерта;
- одержувати інформацію;
- уміти працювати з документами та класифікувати їх.

Думати:

- організовувати взаємозв'язок минулих і дійсних подій;
- критично ставитись до того чи іншого аспекту розвитку нашого суспільства;
- уміти протистояти непевності та труднощам;
- займати позицію в дискусіях і виконувати свої власні думки;
- бачити важливість політичного й економічного оточення, в якому проходять навчання та робота;
- оцінювати соціальні звички, пов'язані зі здоров'ям, споживанням, а також із навколишнім середовищем;
- уміти оцінювати твори мистецтва й літератури.

Співробітничати:

- уміти співробітничати та працювати у групі;
- приймати рішення - улагоджувати розбіжності та конфлікти;
- уміти домовлятись;
- уміти розробляти та виконувати контракти.

Братися за справу:

- включатись у проект;
- нести відповідальність;
- входити до групи або колективу та робити свій внесок;
- доводити солідарність;
- уміти організовувати свою роботу;
- уміти користуватись обчислювальними та моделюючими приладами.

Адаптуватись:

- уміти використовувати нові технології інформації та комунікації;
- доводити гнучкість перед викликами швидких змін;

- показувати стійкість перед труднощами;
- уміти знаходити нові рішення.

Саме такими компетентностями має оволодіти студент в процесі отримання вищої освіти, щоб стати відповідальним фахівцем, професіоналом своєї справи. Відтак, програма курсу спрямована на підвищення кваліфікації викладача ЗВО з метою досягнення цілей та завдань, поставлених перед вищою школою. Навчити студентів учитися і вчитися впродовж життя – єдиний реальний шлях сьогодні бути затребуваним та конкурентоспроможним на ринку праці. Найважливіша роль у цьому процесі належить викладачам, які формують особистість, передають їй знання, уміння та навички.

Тематичний план авторського курсу «Інноваційні методики викладання у вищій школі: новітнє в європейській та світовій практиці», який віддзеркалює динамічний зміст курсу, подано у таблиці 1.

Таблиця 1

Тематичний план авторського курсу «Інноваційні методики викладання у вищій школі: новітнє в європейській та світовій практиці»

№	Зміст модулів, тем	Разом годин	Практичні заняття	Самостійна робота
Модуль 1. Компетентнісно-орієнтований підхід у підготовці сучасного фахівця				
1	Зміст реформи європейської вищої освіти, як результат диверсифікації ЗВО у світлі масовізації вищої освіти. Удосконалення викладання і навчання: європейські документи	4	4	1
2	Тенденції розвитку викладання і навчання у вищій школі. Європейські принципи	6	4	1
3	Викладання і навчання у вищій освіті в Україні: національні рамки	4	4	2
4	Розвиток лідерства і нова парадигма викладання (інституційний та індивідуальний рівні)	4	8	2
5	Діагностика рівня професійних компетенцій. Професіонограма	6	4	2

6	Форми роботи з підвищення теоретико-пізнавального компонента професійних компетенцій	9	4	1
7	Шляхи реалізації професійної компетенції викладачів	9	4	1
	Разом за модулем 1	42	32	10
Модуль 2. Тренінгові технології та техніки в роботі викладача				
1	Тренінг як форма навчання.	4	2	2
2	Розробка тренінгу. Планування програми тренінгу Визначення потреб учасників. Розробка програми відповідно цілям та завданням. Розробка педагогічного рішення.	4	2	2
3	Дизайн тренінгу. Модель тренінгу. Закон композиції. Планування виробництва матеріалів. Виробництво матеріалів	16	12	4
4	Проведення тренінгу Методи проведення. Ко-тренерство. Важливість та вибір місця для проведення тренінгу. Робота з непередбачуваними подіями.	10	8	2
5	Джерела натхнення тренера. Творчий підхід. Генерація ідей. Мистецтво можливого. «Мозковий штурм» SWOT-аналіз визначення сильних, слабих сторін, можливостей та ризиків)	8	6	2
6	Оцінка результатів тренінгу Підстави для оцінки. Оцінка системи навчання та розвитку. Оцінка програм навчання та розвитку. Оцінка програми навчання. Оцінка діяльності тренера. Установка адекватних стандартів.	12	8	4
7	Тренер як. Інструктор. Наставник. Фасилітатор. Індивідуальний консультант. Агент змін. Керівник програмі з оцінки індивідуальних якостей. Письменник. Розробник програм самостійного навчання. організатор конференцій.	4	2	2
8	Інтерактивні ігри як засіб групової психологічної роботи. Визначення інтерактивної гри. Походження та	4	2	2

	класифікація інтерактивних ігор. Чотири кроки в роботі з інтерактивними іграми. Мотивуюча сила інтерактивних ігор. Переваги і обмеження інтерактивних ігор			
9	Соціально-психологічне навчання в групі. Цілі групової роботи. Механізми досягнення цілей. Установки учасників в групі. Умови групової роботи та соціальна структура групи. Перенесення в повсякденне життя.	4	2	2
10	Етапи розвитку групи. Дві лінії групового розвитку. Ідеальна модель розвитку групи. Криза росту. Окремі складнощі у взаємодії учасників. Особливості установки контакту. Деструктивна поведінка учасників.	4	2	2
11	Майстерність публічного мовлення тренера. Психологічні причини страху публічних виступів. Майстерність публічних виступів. Голос, поведінка, зовнішність тренера.	4	2	2
12	Арсенал тренерських інструментів. Методи та їх особливості. Родзинки. Притчі, метафори, казки, історії storytelling, МАК. Завершення тренінгу. Зворотній зв'язок.	4	2	2
	Разом за модулем 2	78	50	28
Модуль 3. Сучасні підходи до методики викладання дисциплін				
1	Традиційні форми навчання	4	2	2
2	Інтерактивні форми навчання	4	4	-
3	Кіно-кейси як форма навчання	4	2	2
4	Проектна діяльність – як форма навчання	4	2	2
5	Постановка цілей SMARTER	2	2	-
6	Складання ментальних карт з дисципліни, з проблеми	4	2	-
	Разом за модулем 3	18	14	6
Модуль 4. Дистанційні технології у навчальній діяльності				
1	Підготовка контенту курсу. Лекції. Практичні заняття. Самостійна робота. Тести. Путівник по дистанційному курсу.	6	4	2
2	Перевірка знань. Поточний контроль. Підсумковий контроль	2	2	2
		8	6	4
	Всього годин	150	102	48

Ключові принципи реалізації змісту авторського курсу «Інноваційні методики викладання у вищій школі: новітнє в європейській та світовій практиці» визначено й узагальнено систематизовано на рисунку 2. Вони мають суттєву дидактичну значущість, оскільки забезпечують методологічне підґрунтя для організації освітнього процесу у вищій школі на засадах інноваційності, системності та практичної спрямованості. Вони виконують роль своєрідних орієнтирів, що визначають логіку структурування змісту, вибору технологій та методів навчання, а також способів оцінювання результатів навчальної діяльності.

Рис. 2. Принципи реалізації змісту авторського курсу «Інноваційні методики викладання у вищій школі: новітнє в європейській та світовій практиці»

Застосування принципів сприяє формуванню цілісного освітнього середовища, у якому інтегруються компетентнісний, практико-орієнтований та дослідницький підходи, що відповідає сучасним тенденціям європейської освітньої політики. Водночас вони забезпечують узгодженість між теоретичними знаннями та практичними навичками, між академічними стандартами та потребами професійної діяльності викладача.

- 1) *Принцип компетентнісної орієнтації.* Навчальний процес спрямовується на формування у викладачів здатності забезпечувати розвиток у здобувачів вищої освіти ключових і фахових компетентностей, необхідних для професійної та особистісної самореалізації в умовах глобалізованого ринку праці. Зміст першого модуля «Компетентнісно-орієнтований підхід у підготовці сучасного фахівця» забезпечує формування у викладачів здатності проектувати освітній процес відповідно до результатів навчання та професійних компетентностей студентів. Це дозволяє переорієнтувати педагогічну діяльність із передачі знань на розвиток умінь і навичок їх практичного застосування.
- 2) *Принцип інтеграції теорії та практики.* Реалізація курсу передбачає поєднання теоретичного знання з практичними формами діяльності, що забезпечує можливість застосування інноваційних методик у реальних педагогічних ситуаціях. У такий спосіб поєднано теоретичні положення та практичні заняття, зокрема тренінги й симуляційні вправи (модуль другий). Такий підхід створює умови для застосування нових знань у педагогічній практиці та сприяє формуванню професійного досвіду через активні методи навчання.
- 3) *Принцип інноваційності.* Зміст курсу зорієнтований на впровадження новітніх освітніх технологій, тренінгових технік та цифрових рішень, які відповідають сучасним викликам і тенденціям

розвитку європейської та світової вищої освіти. Зміст третього модуля «Сучасні підходи до методики викладання дисциплін» відображає прагнення до постійного пошуку й апробації нових методів навчання, а також вивчення зарубіжного досвіду.

- 4) *Принцип студентоцентризму.* Викладачі опановують підходи, що забезпечують активну роль студента у навчальному процесі, стимулюють його пізнавальну активність, самостійність та відповідальність за результати навчання. Основою курсу є формування у викладачів здатності вибудовувати освітній процес, орієнтований на потреби студента. Застосування тренінгових технологій (модуль другий) і новітніх методик навчання забезпечує активне включення слухачів курсу у навчальний процес та стимулює їх самостійну діяльність.
- 5) *Принцип інтерактивності.* Реалізація курсу ґрунтується на використанні тренінгових форм, групових методів роботи та діалогових технологій, що сприяють ефективному обміну досвідом і розвитку комунікативних навичок. Відтак, зміст курсу передбачає активне використання групових форм роботи, дискусій, ділових ігор, що сприяють розвитку комунікативних навичок викладачів і здобувачів освіти. У межах другого модуля викладачі опановують інструменти ефективної взаємодії, які можна застосовувати під час аудиторних і дистанційних занять.
- 6) *Принцип міждисциплінарності.* Викладання і навчання здійснюється з урахуванням взаємозв'язку різних галузей знань, що дозволяє інтегрувати методики та інструменти з кількох дисциплін для комплексного розвитку педагогічної майстерності. Тож, особлива увага приділяється інтеграції методичних підходів у різних дисциплінах, що дозволяє формувати цілісне уявлення про освітній

процес. Це відображено в третьому модулі, де викладачі набувають досвіду використання інтегративних методик викладання.

- 7) *Принцип цифровізації освітнього процесу.* Особлива увага приділяється оволодінню сучасними дистанційними технологіями та онлайн-інструментами, що забезпечує адаптивність викладача до роботи в умовах цифрового освітнього середовища. Відтак, саме четвертий модуль «Дистанційні технології у навчальній діяльності» сприяє формуванню навичок використання цифрових платформ, електронних ресурсів та інтерактивних онлайн-інструментів, що підвищує якість навчання і робить його доступним незалежно від просторових чи часових обмежень.
- 8) *Принцип безперервного професійного розвитку.* Курс розглядається як складова системи підвищення кваліфікації, спрямованої на постійне оновлення знань, удосконалення навичок, розширення педагогічного інструментарію викладача, розвиток педагогічної майстерності та здатність адаптуватися до нових викликів вищої освіти.
- 9) *Принцип рефлексивності.* Учасники курсу залучаються до самоаналізу власної педагогічної діяльності, оцінювання результатів впровадження нових методик і визначення шляхів подальшого вдосконалення професійної майстерності. У процесі навчання значна увага приділяється самооцінюванню й аналізу ефективності власної педагогічної діяльності. Викладачі мають змогу визначити сильні та слабкі сторони своєї роботи, вибудувати індивідуальну траєкторію професійного розвитку.
- 10) *Принцип відкритості до європейського та світового досвіду.* Зміст курсу зорієнтований на адаптацію та творче використання найкращих практик міжнародної освіти з урахуванням потреб і

особливостей вітчизняної вищої школи. Зміст курсу інтегрує кращі практики міжнародної освіти, що забезпечує його відповідність сучасним вимогам європейського освітнього простору та підвищує конкурентоспроможність національної системи вищої освіти.

Запропоновані принципи реалізації авторського курсу забезпечують його цілісність і науково-методичну обґрунтованість, а також створюють умови для формування високого рівня педагогічної майстерності викладачів закладів вищої освіти. Вони інтегрують сучасні європейські та світові освітні практики з потребами національної системи освіти, сприяючи підвищенню якості підготовки фахівців і конкурентоспроможності української вищої школи.

Дидактична цінність принципів полягає й у тому, що вони стимулюють розвиток критичного та креативного мислення, здатність до педагогічної рефлексії та вдосконалення власної методичної майстерності. Завдяки цьому створюються умови для підвищення ефективності навчання, мотивації здобувачів освіти та підготовки викладачів, здатних діяти в умовах швидкозмінного освітнього середовища. Тож, принципи ці виступають не лише методичними засадами його побудови, а й важливим дидактичним ресурсом, що забезпечує якість підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників і підсилює конкурентоспроможність вітчизняної вищої освіти.

Наведемо приклади реалізації змісту авторського курсу відповідно до тематичного плану.

Так, «Тема 1. Зміст реформи європейської вищої освіти, як результат диверсифікації ЗВО у світлі масовізації вищої освіти. Удосконалення викладання і навчання: європейські документи» охоплює 2 практичні заняття (4 години) та 1 годину самостійної роботи слухачів курсу.

Орієнтовний зміст практичних занять до теми 1, яка відноситься до першого модуля «Компетентнісно-орієнтований підхід у підготовці сучасного фахівця»:

Практичне заняття 1.

Тема: Диверсифікація закладів вищої освіти у Європі: тенденції та виклики масовізації освіти.

Мета: формування у слухачів уміння аналізувати вплив процесів масовізації на структуру і функціонування ЗВО, а також на якість вищої освіти.

Зміст:

- Аналіз моделей диверсифікації ЗВО у країнах ЄС.
- Обговорення наслідків масовізації для студентів, викладачів і суспільства.
- Робота в малих групах: розробка SWOT-аналізу (сильні та слабкі сторони, можливості і загрози) масовізації вищої освіти.
- Очікуваний результат: розуміння слухачами взаємозв'язку між масовізацією та диверсифікацією освіти; розвиток уміння критично оцінювати освітні реформи.

Структура заняття:

1. Вступне слово викладача (10 хв) – актуалізація проблеми масовізації освіти, короткий огляд європейських тенденцій.
2. Робота в групах (20 хв) – виконання SWOT-аналізу (кожна група готує таблицю з сильними та слабкими сторонами, можливостями й загрозами масовізації для ЗВО).
3. Презентація результатів (15 хв) – представлення SWOT-аналізів групами.
4. Загальна дискусія (15 хв) – обговорення спільних висновків.
5. Критерії оцінювання: активність у груповій роботі, обґрунтованість аргументів, вміння співвідносити європейський і національний контекст.
6. Форма контролю: усна презентація результатів групи, коротке письмове резюме (1 сторінка).

Практичне заняття 2.

Тема: Європейські документи щодо удосконалення викладання і навчання: аналіз і застосування.

Мета: формування у слухачів навичок роботи з міжнародними нормативними документами та стратегічними рекомендаціями вищої освіти.

Зміст:

– Інформаційний пошук в Інтернет-просторі: ознайомлення з ключовими документами Європейського простору вищої освіти (Bologna Process Communiqués, Standards and Guidelines for Quality Assurance in the EHEA (ESG), European Framework for the Digital Competence of Educators тощо).

– Дискусія: які положення цих документів можуть бути ефективно інтегровані у вітчизняний освітній процес.

– Розробка у групах міні-проєкту «10 кроків удосконалення викладання у ЗВО України з урахуванням європейських документів».

– Очікуваний результат: розвиток навичок пошуку в Інтернеті, вміння працювати з офіційними документами, формування навичок адаптації європейського досвіду до національного контексту.

Структура заняття:

1. Ознайомлення з документами (15 хв) – короткий виклад ключових положень викладачем.

2. Робота в групах (25 хв) – аналіз одного документа та визначення можливостей його впровадження у вітчизняну освіту.

3. Презентація міні-проєкту (15 хв) – групи презентують свої «10 кроків удосконалення викладання».

4. Рефлексія (5 хв) – слухачі визначають, що з отриманих ідей можна застосувати у власній практиці.

5. Критерії оцінювання: здатність працювати з документами, логічність і практична спрямованість запропонованих кроків, креативність рішень.

6. Форма контролю: колективна презентація групи, індивідуальна

коротка письмова рефлексія.

У межах теми слухачам доцільно запропонувати такі завдання для самостійної роботи:

Завдання 1. Підготувати аналітичний огляд однієї з ключових декларацій або комюніке Болонського процесу (на вибір: Сорбоннська декларація, Берлінське комюніке, Єреванське комюніке тощо). У роботі визначити основні напрями розвитку європейської вищої освіти, що стосуються якості викладання і навчання. Обсяг: 3–5 сторінок.

Рекомендації:

- Обрати один документ (напр., Берлінське чи Єреванське комюніке).
- Проаналізувати його структуру та ключові положення.
- Звернути увагу на ідеї, що стосуються викладання, навчання, якості освіти.
- Зробити висновки щодо значення цього документа для України.

Критерії оцінювання: повнота аналізу, логічність викладу, здатність виокремити практичні рекомендації.

Форма контролю: письмова робота (3–5 сторінок).

Завдання 2. Розробити індивідуальний міні-есе-проект на тему «Мій заклад вищої освіти у європейському освітньому просторі: перспективи та виклики». У роботі проаналізувати:

- які елементи європейських освітніх реформ уже реалізуються у вашому ЗВО;
- які напрями вимагають удосконалення;
- які можливості відкриває інтеграція у ЄПВО для професійного розвитку викладача.

Рекомендації:

- Використати власний досвід викладання.
- Визначити, які європейські підходи вже реалізуються у вашому ЗВО.

- Проаналізувати, які напрями ще потребують розвитку.
- Запропонувати 2–3 конкретні шляхи інтеграції в європейський освітній простір.

Критерії оцінювання: особистісно-рефлексивний характер роботи, аргументованість висновків, відповідність тематиці курсу.

Форма контролю: письмова робота (2–3 сторінки), обговорення у форматі «відкритого мікрофона» на наступному занятті.

Інша тема курсу, *«Складання ментальних карт з дисципліни»*, яка відноситься до Модуля 3. Сучасні підходи до методики викладання дисциплін, базується на технології майндмеппінгу, яка у цьому контексті виступає і як предмет для дослідження й вивчення, і як дидактичний засіб.

Наголосимо, що реалізація технології майндмеппінгу за допомогою спеціального програмного забезпечення (програм офісного пакету, наприклад Microsoft Visio) та сервісів concept-mapping (Bubbls.Us, Mindomo, XMind, Cacoо тощо) надасть змогу створювати ментальні карти більш яскравими, естетичними, динамічними, гнучкішими, виразнішими.

Виходячи з проблеми нашого дослідження, вважаємо за доцільне зупинитися на можливостях сервісів concept-mapping. До прикладу, сервіс Bubbls.Us дає можливість створювати ментальні карти, виділяти кольором потрібні елементи, роздруковувати та зберігати створені карти. Сервіс досить простий у застосуванні: має просту навігацію, можливість групової роботи над картою, збереження карти як малюнку та надсилання її електронною поштою; кодування інформації можливе лише кольором, без приєднання графічних об'єктів. Кольорове виділення блоків тексту уможлиблює розмежувати тематику слів за кольорами. Bubbls.Us має інструмент створення підпорядкованих і рівнозначних блоків, що дозволяє будувати будь-які конструкції, має можливість здійснення спільної роботи; також можна вбудувати в html-код блогу або сайту.

На відміну від Bubbls.Us, сервіс Mindomo надає користувачам більш широкі можливості для створення ментальних карт, що містять текст, фотографії, малюнки, звук, відео, гіперпосилання: спільне редагування карти (можливість поділитися картою, запросивши користувачів по e-mail), необмежене число одночасних користувачів, миттєві зміни видно всім користувачам, що створюють карту, наявність архіву чату, автозбереження, відкат тощо. Якість та ефективність карти можна покращувати за допомогою кольору, малюнків, символів і аббревіатур, а також за допомогою додавання карті тривимірної глибини, що дозволяє підвищити цікавість, привабливість, оригінальність і ефективність карти. А це, в свою чергу, дозволяє розвивати творчі здібності студентів при створенні ментальної карти і в подальшому їх використанні, генерування ідей, покращує запам'ятовування.

Під час практичного заняття слухачам курсу варто наголосити, що велику увагу при викладанні дисципліни слід приділити орієнтовним завданням, які доцільно запропонувати студентам для самостійного виконання:

- створити ментальну карту за матеріалами лекції (можливий вибір окремого питання чи теми, винесеної на самостійне опрацювання);
- доповнити ментальну карту лекції;
- знайти та усунути помилки у раніше створеній ментальній карті;
- побудувати алгоритм розв'язку задачі у вигляді організаційної діаграми, діаграми зв'язків чи діаграми Ісікави;
- представити звіт з практичної роботи у вигляді ментальної карти;
- створити ментальну карту розділу, теми засобами векторної графіки у програмному додатку Word (PowerPoint, Publisher тощо);
- створити ментальну карту виконання завдання з використанням онлайн-сервісів concept-mapping);
- створити ментальну карту теми разом з групою студентів, доповнити її та переслати по електронній пошті викладачеві тощо.

Мета заняття «Складання ментальних карт з дисципліни»:

- сформувані у слухачів уміння застосовувати метод ментальних карт для структурування навчального матеріалу;
- розвинути навички візуалізації інформації як інструменту інтерактивного навчання;
- навчити поєднувати зміст дисципліни з інноваційними методиками викладання.

Завдання заняття: ознайомити учасників з теоретичними основами створення ментальних карт; показати приклади використання ментальних карт у викладанні різних дисциплін; розвинути навички індивідуальної та групової роботи з візуалізацією навчального матеріалу; виробити здатність інтегрувати метод ментальних карт у власну викладацьку діяльність.

Структура заняття:

1. Вступна частина (10 хв)

- Міні-лекція: «Ментальні карти як інструмент сучасного викладання» (історія методу, принципи, переваги).
- Демонстрація прикладів ментальних карт із різних дисциплін.

2. Основна частина (55 хв)

Етап 1. Індивідуальна робота (15 хв): кожен слухач обирає одну тему зі своєї дисципліни; складає базову ментальну карту (центральне поняття + 3–4 гілки першого рівня).

Етап 2. Робота в малих групах (25 хв): учасники об'єднуються у групи по 3–4 особи; об'єднують свої карти у спільну «колективну карту дисципліни»; визначають оптимальну структуру для подання навчального матеріалу.

Етап 3. Презентація результатів (15 хв): кожна група презентує свою карту; відкрите обговорення: які карти є більш зручними, інформативними, інноваційними для навчання.

3. Підсумкова частина (15 хв)

- Викладач підсумовує основні результати.
- Обговорення можливостей використання ментальних карт у різних формах навчальної діяльності (лекції, семінари, самостійна робота студентів).
- Формулювання рекомендацій для самостійної роботи.

Очікувані результати: слухачі знатимуть основні принципи побудови ментальних карт; оволодіють навичками створення карт для власної дисципліни; навчаться інтегрувати метод ментальних карт у викладання для підвищення наочності та ефективності навчання; зможуть використовувати ментальні карти як інструмент розвитку критичного мислення студентів.

Форма контролю:

- індивідуальна ментальна карта з обраної теми;
- групова презентація колективної ментальної карти.

Рекомендовані онлайн-сервіси: Bubbles.Us, Mindomo, MindMeister, XMind, Coggle, Miro та ін.

У межах модуля 3 пропонуємо для зразка *практичне заняття на тему «Проектна діяльність – як форма навчання»*, яке консолідує такі методи навчання: фасилітація, кіно-кейс, storytelling, МАК (метафоричні асоціативні карти), майндмеппінг (ментальні карти), метод кайдзен.

Мета заняття:

- сформувані у слухачів уявлення про проектну діяльність як інноваційну форму організації навчального процесу;
- ознайомити з методами фасилітації, кіно-кейсу, сторітелінгу, метафоричних асоціативних карт, майндмеппінгу та кайдзен;
- розвинути практичні навички інтеграції цих методів у проектну роботу студентів;
- сприяти формуванню у викладачів готовності застосовувати інтерактивні й креативні підходи до організації навчання.

Завдання заняття: продемонструвати різні методи організації проектної

діяльності; навчити слухачів інтегрувати різні технології в єдиний освітній сценарій; сприяти розвитку навичок командної взаємодії та креативного мислення; показати можливості проєктної діяльності для формування компетентностей студентів.

Структура заняття:

1. Вступна частина (10 хв)

– Міні-дискусія: «Яке місце проєктна діяльність посідає у сучасній вищій школі?»

– Коротке пояснення принципів використання зазначених методів.

2. Основна частина (65 хв)

Етап 1. Фасилітаційна сесія (10 хв): учасники формулюють освітні проблеми, які можна вирішувати через проєктну діяльність.

Етап 2. Кіно-кейс (15 хв): перегляд фрагмента документального чи навчального фільму (наприклад, про студентський стартап чи інноваційний освітній проєкт). Обговорення: які чинники забезпечили успіх?

Етап 3. Storytelling (10 хв): кожен учасник ділиться історією зі своєї педагогічної практики, коли елемент проєктної діяльності покращував результат навчання.

Етап 4. Використання МАК (15 хв): кожен учасник обирає карту, яка символічно відображає його бачення ролі викладача у проєктному навчанні. Коротке пояснення свого вибору.

Етап 5. Майндмеппінг (10 хв): групова побудова ментальної карти «Етапи проєктної діяльності у ЗВО».

Етап 6. Метод кайдзен (5 хв): формулювання кожною групою однієї маленької, але конкретної ідеї, як покращити організацію проєктної діяльності на власній кафедрі/у дисципліні.

3. Підсумкова частина (15 хв) передбачає обговорення: «Які методи найбільш органічно інтегруються у вашу викладацьку практику?»

Підбиття підсумків: проєктна діяльність як міждисциплінарна, інтерактивна та практико-орієнтована форма навчання.

Очікувані результати:

- слухачі зрозуміють сутність та потенціал проєктної діяльності;
- набудуть досвіду використання сучасних інтерактивних методів;
- зможуть інтегрувати фасилітацію, кіно-кейс, сторітелінг, МАК, майндмеппінг та кайдзен у власні освітні проєкти;
- сформують навички створення середовища для розвитку творчості й відповідальності студентів.

Завдання для самостійної роботи «Розробка міні-проєкту з дисципліни із застосуванням інноваційних методів».

Завдання:

- Оберіть одну тему зі своєї дисципліни.
- Складіть план міні-проєкту для студентів, у якому передбачте: етапи реалізації; використання щонайменше трьох методів із заняття (фасилітація, кіно-кейс, сторітелінг, МАК, майндмеппінг, кайдзен).
- Оформіть матеріали у вигляді короткої презентації (5–7 слайдів) або письмового опису (2–3 сторінки).

Форма контролю: захист розробленого міні-проєкту на наступному занятті або в онлайн-форматі.

Підкреслимо, що наведені приклади виступають своєрідними моделями, які можуть бути тиражовані й адаптовані до інших тем та модулів курсу, забезпечуючи тим самим методичну універсальність і варіативність. Таким чином, представлення саме трьох практичних розробок оптимально поєднує наукову доказовість, прикладний характер і дотримання обсягових меж статті. Разом із тим, наголосимо, що при розробці змісту тем курсу та методів їх викладання ми використовували науковий доробок [4; 6; 8-22; 24-31], зокрема, з прикладами тренінгів можна ознайомитися у монографії «Дидактика лідерства:

сучасні погляди на формування лідерської компетентності здобувачів вищої освіти» та навчальному посібнику «Основи лідерства. Тренінг лідерських якостей та практичних навичок менеджера».

Таким чином, авторський курс «Інноваційні методики викладання у вищій школі: новітні в європейській та світовій практиці» є вагомим інструментом підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників, оскільки спрямований на формування сучасної педагогічної культури, розвиток професійної компетентності та вдосконалення методичної майстерності викладача. Його змістова структура, побудована у вигляді чотирьох модулів, відображає ключові напрями модернізації освітнього процесу відповідно до європейських стандартів.

Перший модуль, «Компетентнісно-орієнтований підхід у підготовці сучасного фахівця», формує у викладачів розуміння сучасної парадигми освіти, яка передбачає акцент на результатах навчання, інтеграцію знань, умінь та цінностей, необхідних для професійної реалізації випускника.

Другий модуль, «Тренінгові технології та техніки в роботі викладача», забезпечує оволодіння інструментами активного та інтерактивного навчання, що сприяють розвитку комунікативних, організаційних і лідерських умінь викладача, а також створюють умови для ефективної взаємодії зі здобувачами вищої освіти.

Третій модуль, «Сучасні підходи до методики викладання дисциплін», спрямований на удосконалення методичного арсеналу викладача, зокрема через впровадження міждисциплінарних та інтегративних практик, використання інноваційних освітніх технологій, орієнтованих на розвиток критичного мислення та самостійної роботи студентів.

Четвертий модуль, «Дистанційні технології у навчальній діяльності», відображає потребу у цифровізації освітнього процесу та формує навички ефективного використання електронних платформ, онлайн-курсів і змішаних

форм навчання, що є особливо актуальним в умовах глобальних викликів та розвитку інформаційного суспільства.

Як свідчить вище викладене, зміст курсу є цілісною системою, яка забезпечує не лише оновлення знань викладачів, але й розвиток їх педагогічної майстерності на основі поєднання європейських інноваційних практик із потребами української вищої освіти. Реалізація такого курсу сприяє підвищенню конкурентоспроможності викладача, формуванню його готовності до інноваційної діяльності та підвищенню якості освітнього процесу у ЗВО.

У підсумку зазначимо, що розробка й багаторічне упровадження авторського курсу «Інноваційні методики викладання у вищій школі: новітнє в європейській та світовій практиці» свідчить про системний підхід до формування професійних компетентностей викладачів та забезпечення сталого підвищення їх педагогічної майстерності. Важливим є й те, що курс має не лише локальне, а й регіональне значення, оскільки користується попитом серед науково-педагогічних працівників різних ЗВО Полтавщини та інших регіонів України. Це підтверджує його актуальність, практичну значущість та потенціал до подальшого поширення в національному освітньому просторі.

Подальший розвиток авторського курсу «Інноваційні методики викладання у вищій школі: новітнє в європейській та світовій практиці» вбачається у кількох взаємопов'язаних напрямках (таблиця 2).

Таблиця 2

Перспективні напрями розвитку авторського курсу «Інноваційні методики викладання у вищій школі: новітнє в європейській та світовій практиці»

<i>Напрямок розвитку</i>	<i>Очікуваний результат</i>
Розширення змістової структури курсу (впровадження модулів з використання штучного інтелекту, проєктно- та проблемно-орієнтованого навчання, цифрової грамотності)	Оновлення змісту курсу відповідно до викликів глобалізованого освітнього простору; формування у викладачів цифрових та інноваційних компетентностей

<p>Поглиблення міжнародного компонента (використання досвіду провідних університетів, міжнародних кейсів, академічна мобільність)</p>	<p>Інтеграція кращих європейських і світових практик у національну освіту; розширення міжнародного співробітництва та підвищення академічної мобільності викладачів</p>
<p>Розвиток практико-орієнтованих форм навчання (створення лабораторій інноваційних методик, симуляційних центрів, інтеграція елементів дуальної освіти)</p>	<p>Поглиблення практичного досвіду викладачів; формування готовності до використання інноваційних технологій у реальному навчальному процесі</p>
<p>Посилення дистанційного та змішаного формату</p>	<p>Забезпечення доступності курсу для ширшого кола викладачів; розвиток безперервної освіти та підвищення кваліфікації незалежно від місця роботи й зайнятості</p>
<p>Інституційне закріплення результатів курсу (сертифікаційні програми, інтеграція у систему професійного розвитку ЗВО)</p>	<p>Підвищення статусу курсу як складової офіційної системи підвищення кваліфікації; створення умов для системного розвитку педагогічної майстерності викладачів</p>

По-перше, перспективним є *розширення змістової структури курсу за рахунок упровадження нових модулів*, пов'язаних із використанням штучного інтелекту в освіті, методиками проектно-орієнтованого та проблемно-орієнтованого навчання, а також технологіями формування цифрової грамотності викладача. Це сприятиме оновленню змісту відповідно до сучасних викликів глобалізованого освітнього простору. По-друге, важливим напрямом розвитку є *поглиблення міжнародного компонента курсу*, зокрема через залучення досвіду провідних європейських і світових університетів, використання кейсів міжнародної освітньої практики, а також розширення партнерських програм академічної мобільності для викладачів. По-третє, доцільним убачається *розвиток практико-орієнтованих форм навчання*, зокрема створення навчальних лабораторій інноваційних методик викладання, симуляційних центрів для відпрацювання тренінгових технологій та інтеграції елементів дуальної освіти у підготовку викладача. По-четверте, значного

значення набуває посилення дистанційного та змішаного формату курсу, що забезпечить його доступність для ширшого кола науково-педагогічних працівників, незалежно від їхнього місця роботи та зайнятості. Це особливо актуально у світлі розвитку цифрового суспільства та зростання потреби у безперервному професійному розвитку. По-п'яте, перспективним напрямом є інституційне закріплення результатів курсу, зокрема розробка сертифікаційних програм підвищення кваліфікації та інтеграція його змісту до внутрішніх систем професійного розвитку у закладах вищої освіти.

Таким чином, як бачимо з таблиці 2, перспективні напрями розвитку авторського курсу охоплюють як змістові, так і організаційні аспекти підготовки науково-педагогічних працівників. Вони спрямовані на поєднання інноваційних освітніх технологій із практико-орієнтованим навчанням, що дозволяє підвищити якість професійної підготовки викладачів. Залучення міжнародного досвіду та цифровізація освітнього процесу забезпечують інтеграцію української вищої школи у європейський і світовий освітній простір. Інституційне закріплення курсу створює передумови для його системного впровадження та тривалого впливу на розвиток педагогічної майстерності.

У підсумку відзначимо, що подальший розвиток авторського курсу «Інноваційні методики викладання у вищій школі: новітнє в європейській та світовій практиці» спрямований на його адаптацію до нових освітніх викликів, посилення міжнародного виміру та практичної спрямованості, що у комплексі сприятиме підвищенню якості професійної діяльності викладачів і конкурентоспроможності української вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Головань М. С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. *Вища освіта України*. 2008. №3. С.23-30.
2. Гриньова М.В., Кононец Н.В. Компетентнісний підхід у професійній підготовці: електронний посібник для самостійної роботи здобувачів наукового

ступеня «доктор філософії» спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки. Полтава, 2019. 25 с.

3. Гриньова М., Кононец Н. Сучасний менеджмент: інноваційні технології в цифровому середовищі. *Сучасні технології формування конкурентоспроможного менеджера: методологія, практика, перспективи : матеріали Всеукраїнського наукового форуму* (м. Полтава, 13-14 березня 2025 р.) / за заг. ред. проф. М.В. Гриньової. Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2025. С. 4-6.

4. Євтух О., Євтух О., Фастовець А. Новітні технології інтерактивного навчання при підготовці фахівців з економіки. *Вища школа*. 2010. № 9. С. 48–56.

5. Єльнікова Г.В. Про впровадження компетентнісного підходу у навчальний процес вищого навчального закладу. *Теорія та методика управління освітою*. 2010. № 4. С. 10.

6. Задьор А. Е., Кононец Н. В. Інноваційні методи навчання у закладах вищої освіти. *Збірник наукових статей магістрів. Навчально-науковий інститут харчових технологій, готельно-ресторанного та туристичного бізнесу*. 2020. С. 193-200.

7. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О.В. Овчарук. К.: „К.І.С. ", 2004.– 112 с.

8. Кононец Н. В. (2020). Вебтехнології при ресурсно-орієнтованому навчанні дисципліни «Управління навчально-виховним процесом». *Вища школа: науково-практичне видання*. №2(187). С.15–26.

9. Кононец Н. В., Кононенко Ж. А., Карнаухова Г. В. Тренінгове заняття авторського курсу «Педагогічна майстерність та цифрова дидактика»: педагогічна майстерність в ефективних стратегіях онлайн-навчання. *Педагогічна майстерність майбутнього вчителя: поступ, становлення, удосконалення і зростання : матеріали Міжнар. наук.-практ. форуму* (м. Полтава, 5 червня 2025

р.) / за ред. проф. М. В. Гриньової. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2025. С. 750-753.

10. Кононец Н. Тренінг для майбутніх педагогів та освітніх менеджерів «Цілі сталого розвитку у сучасній освіті». *Сучасні технології формування конкурентоспроможного менеджера: методологія, практика, перспективи : матеріали Всеукраїнського наукового форуму* (м. Полтава, 13-14 березня 2025 р.) / за заг. ред. проф. М.В. Гриньової. Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2025. С. 17-20.

11. Кононец Н. В. Технологія майндмепінгу як педагогічна технологія ресурсно-орієнтованого навчання інформатики в коледжі. *Наукові праці ДонНТУ. Серія: «Педагогіка, психологія і соціологія»*. Донецьк, 2013. № 2 (14). С. 125–131.

12. Кононец Н. В., Нестуля С. І. Інноваційні форми семінарських занять у процесі професійного зростання магістрантів освітньої програми «Педагогіка вищої школи». *Витоки педагогічної майстерності: зб. наук. праць*. Вип. 27. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2021. С. 135–139.

13. Луговий В.І. Компетентності та компетенції: поняттєво-термінологічний дискурс. *Вища освіта України. №3. Тематичний випуск «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології»*. К.: Гнозис, 2009. С. 8-14.

14. Негода М. О., Кононец Н. В. Тренінг як одна з ефективних форм проведення навчальних занять у вищій школі. *Збірник наукових статей магістрів. Навчально-науковий інститут харчових технологій, готельно-ресторанного та туристичного бізнесу*. 2020. С. 237-241.

15. Нестуля О.О., Нестуля С.І., Кононец Н.В. Дидактика лідерства: сучасні погляди на формування лідерської компетентності здобувачів вищої освіти: монографія. Полтава: ПУЕТ, 2021. 591 с.

16. Нестуля С. І. Впровадження інтерактивних методів навчання як засіб підвищення пізнавальної активності студентської молоді (з досвіду роботи). *Модернізація змісту і підготовки фахівців: проблеми і завдання вищих навчальних закладів щодо входження в європейський освітній простір. Матеріали XXX міжвузівської науково-методичної конференції 25-26 березня 2005 р.* Полтава: РВВ ПУСКУ, 2005. – С.105-107.

17. Нестуля О. О., Нестуля С. І., Кононец Н. В. Варіативні моделі змішаного навчання (blended learning) у вищій школі: досвід ПУЕТ. *Вища школа : науково-практичне видання.* 2021. № 11. С. 7–20.

18. Нестуля С. І. Дидактичні засади формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів з менеджменту : монографія. Полтава : ПУЕТ, 2019. 799 с.

19. Нестуля С. І. Метод кайдзен у процесі розвитку лідерських якостей студентів. *Social and Economic Aspects of Education in Modern Society.* RS GLOBAL Warsaw, 2018. № 2. P. 42–46.

20. Нестуля С. І. Провайдинг тренінгових технологій як дидактична умова формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів з менеджменту. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр.* Запоріжжя : КПУ. 2018. № 60. Т. 2. С. 129–133.

21. Нестуля С. І. Тренінгові технології у формуванні лідерської компетентності майбутніх менеджерів: тренінг «Комунікація». *Ресурсно-орієнтоване навчання у вищій школі: проблеми, досвід, перспективи* : матер. всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., м. Полтава, 22–26 лютого 2016 р. Полтава : АКУП ПДАА, 2016. С. 360–361.

22. Нестуля С. І., Нестуля О. О. Основи лідерства. Тренінг лідерських якостей та практичних навичок менеджера : навч. посіб. Київ : Знання, 2013. 287 с.

23. Рекомендація 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради (ЄС) "Про основні компетенції для навчання протягом усього життя" від 18.12.2006.
24. Січкарук О. Інтерактивні методи навчання у вищій школі: навч. метод. посібник. К.: Таксон, 2006. 88с.
25. Федоренко А. Б., Кононец Н. В. Тренінгові технології у системі управління методичними інноваціями у закладі освіти. *Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка : збірник тез доповідей V Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції* (м. Полтава, 20–21 лютого 2025 року). Полтава : ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2025. С. 582-585.
26. Шевчук С.П., Скороходов В.А., Шевчук О.С. Інтерактивні технології підготовки менеджерів: навчальний посібник. К.: Видавничий дім «Професіонал», 2009. 232 с.
27. Kononets N. (2021). Resource-based learning in higher school within the continuous education. *Scientific Collection «InterConf», (91): with the Proceedings of the 4th International Scientific and Practical Conference «Recent Scientific Investigation»* (December 11-12, 2021). Oslo, Norway: Dagens næringsliv forlag, 2021. P. 110–113.
28. Kononets N., Ilchenko O., Mokliak V. (2020). Future teachers resource-based learning system: experience of higher education institutions in Poltava city, Ukraine. *Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE*. July 2020. ISSN 1302-6488 Volume: 21 Number: 3 Article 14. P. 199–220.
29. Kononets N., Nestulya S. Didactic conditions for the implementation of effective educational strategies in the digitalized educational process of the university. *The 2nd International scientific and practical conference “Scientific achievements of contemporary society”* (September 12-14, 2024) Cognum Publishing House, London, United Kingdom. 2024. P. 197-202.
30. Kononets N., Nestulya S. Stages of kaizen technology in the formation of scientific and research competence of future managers: combination of education and

research. *Scientific Collection «InterConf+», 51(225): with the Proceedings of the 8th International Scientific and Practical Conference «Scientific Trends and Trends in the Context of Globalization»* (November 19-20, 2024; Umeå, Kingdom of Sweden)/ comp. by LLC SPC «InterConf». Umeå: Mondial, 2024. P. 90-95.

31. Nestulya O., Nestulya S., Kononets N. European values implementation in the process of managers' professional training. *The V International scientific and practical conference «New information technologies of business management: problems and prospects for development»*, February 03-05, 2025, Munich, Germany. 216 p., P. 133-138.

